

Przygotowanie nauczycieli do kierowania procesem wychowania fizycznego

„Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne” 2002/1

*Nie mózg dziecka chodzi
do szkoły, lecz ono całe.*
Marcin Kacprzak

Kultura fizyczna jest ważnym czynnikiem kształtowania zdrowia, stymulacji rozwoju kulturowego, społecznego, a także gospodarczego. Tymczasem – jak czytamy w **Narodowym Programie Zdrowia 1996 – 2005** – zadowolający z punktu widzenia zdrowia poziom aktywności fizycznej cechuje: 70% dzieci 6 – 7 letnich, 20 – 30% uczniów w wieku 11 – 15 lat i tylko 10% dorosłych. Jednym z celów tego programu jest: „**zwiększenie aktywności fizycznej ludności**”. Realizować go można poprzez wykształcenie u dzieci i młodzieży w trakcie procesów kształcenia i wychowania nawyków systematycznego uczestnictwa przez całe życie w różnorodnych formach zajęć ruchowych.

Wobec takiej diagnozy stanu zdrowotności młodego pokolenia i takiej oceny procesu szkolnego wychowania fizycznego trudno przejść obojętnie. Wychowanie fizyczne w szkole musi być traktowane jako jedna z ważniejszych sfer oddziaływania wychowawczego na uczniów. Nadzieję na pozytywne zmiany w zakresie kształtowania prozdrowotnych postaw niesie reforma oświaty. Zreformowana szkoła powinna dostrzegać „*całe i żywe dziecko, którego wszystkie stany osobowości będą harmonijnie rozwijane i otoczone pełną opieką*” – pisze prof. R. Trzeźniowski. Szkoła powinna inspirować samodzielną działalność ruchową dziecka w domu i środowisku rówieśniczym w czasie wolnym. Nauczyciele powinni przysposabiać, wdrażać uczniów do pożytecznego organizowania sobie wolnego czasu, do podejmowania różnych zadań ruchowych w sposób twórczy i samodzielny. Przede wszystkim on sam musi być przygotowany do kierowania procesem wychowania fizycznego zarówno w szkole jak i życiu osobistym.

W roku szkolnym 2000/2001 przeprowadziłyśmy badania dotyczące przygotowania nauczycieli I etapu edukacji do kierowania procesem wychowania fizycznego. Badaniami zostało objętych 206 nauczycieli kształcenia zintegrowanego województwa podlaskiego. Otrzymane wyniki dotyczące powyższego problemu poddano analizie wg następujących zagadnień:

- rodzaj ukończonych studiów przez nauczycieli i ich stopień zadowolenia z przygotowania do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego,
- braki w przygotowaniu,
- zakres opanowanej podstawowej wiedzy warunkującej powodzenie wychowania fizycznego,
- przygotowania nauczycieli do kierowania własnym rozwojem fizycznym,
- propozycji działań w celu podniesienia poziomu wychowania fizycznego w szkołach.

Wśród badanych nauczycieli 86% to absolwenci uniwersytetów, 6% stanowią nauczyciele, którzy ukończyli Studium Wychowania Przedszkolnego, 8% Wyższe Szkoły Pedagogiczne. Aż 68% nauczycieli wyraża swoje niezadowolenie z przygotowania do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego. Motywują to małą liczbą godzin przeznaczonych na praktyki (48%), brakiem hospitacji zajęć (15%) oraz zbyt dużą ilością wiedzy teoretycznej (12%). Część nauczycieli twierdzi, że jest dobrze przygotowana (32%), podkreślając jednocześnie dobre przygotowanie prowadzących zajęcia, u których odbywali praktyki (10%)

Kierując procesem wychowania fizycznego nauczyciele muszą posiadać wiele umiejętności, z którymi powinni opuścić uczelnie. Absolwenci stwierdzają wiele braków w przygotowaniu.

Dotyczą one:

- 1) umiejętności planowania pracy w zakresie rozwoju fizycznego – 16%;
- 2) umiejętności pisania scenariusza zajęć – 16%;
- 3) umiejętności interpretowania treści programowych – 14%;
- 4) znajomości toku zajęć z wychowania fizycznego – 7%;
- 5) znajomości metod prowadzenia zajęć – 13%;
- 6) wiedzy z zakresu oceny motoryczności – 16%.

Okazało się, że **66% nauczycieli nie potrafi planować pracy w zakresie wychowania fizycznego** (poz. 1+2+3+4). Planowanie jest warunkiem skuteczności każdego działania, szczególnie w pracy nauczyciela kształtującego prozdrowotne postawy wychowanków. Przedstawione wskaźniki są niepokojące.

Kierowanie procesem wychowania fizycznego wymaga od nauczyciela nie tylko pewnych umiejętności, potrzebna mu jest również podstawowa wiedza z dziedzin dotyczących rozwoju człowieka. Wyniki wskazują, iż nauczyciele są dobrze przygotowani z zakresu psychologii ogólnej – 42%, psychologii rozwojowej – 38% oraz dydaktyki ogólnej – 37%. Przygotowanie z zakresu innych dziedzin wiedzy warunkujących skuteczne kierowanie rozwojem fizycznym dzieci nauczyciele ocenili w stopniu dostatecznym – zarówno anatomii i fizjologii człowieka – 32%, jak również medycyny szkolnej – 12%.

Bardzo ważnym czynnikiem warunkującym efektywność wychowania fizycznego w szkole jest osoba nauczyciela. Jego podejście do dbania o własną sprawność fizyczną rzutuje na efekty pracy z dziećmi. 68% ankietowanych twierdzi, iż przygotowanie do dbania o własne zdrowie i sprawność fizyczną to zasługa szkoły, w której się uczyli. Ponad połowa (55%) doskonali swoją sprawność ruchową. Czynią to poprzez: jazdę rowerem (26%), pływanie (23%), biegi (20%) oraz aerobik, siłownię, jazdę na rolkach.

Wśród propozycji wymienionych w celu podniesienia poziomu wychowania fizycznego w klasach I – III nauczyciele podkreślają:

- przeniesienie zajęć do sali gimnastycznej- 58% nauczycieli;
- zwiększenie ilości przyborów i przyrządów – 45% badanych;
- kształtowanie umiejętności współpracy w grupie – 38%;
- dbałość o wszechstronny i harmonijny rozwój wychowanków – 28%.

Co czwarty nauczyciel uważa, iż należy podnieść kwalifikacje nauczycieli klas I- III w zakresie kierowania rozwojem fizycznym dzieci. Powodzenie szkoły w tym obszarze zależy również od wsparcia jej sojuszników. Samorządy terytorialne, komitety rodzicielskie oraz kluby sportowe powinny pomóc nauczycielowi w tworzeniu optymalnych warunków do rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży. Rolę rodziców w tych działaniach podkreśla 22% nauczycieli.

Wnioski

Nauczyciele kształcenia zintegrowanego przygotowujący się do pracy w zawodzie oczekują od uczelni wyższych:

- zaplanowania większej liczby godzin na praktyki w szkołach w zakresie zajęć ruchowych;
- zwrócenia szczególnej uwagi na nabycie przez przyszłych nauczycieli umiejętności interpretowania programów nauczania oraz planowania procesu wychowania fizycznego;
- wyposażenia w umiejętność rozpoznawania wad postawy u dzieci.

Kierowanie procesem wychowania fizycznego to też wychowywanie dla zdrowia i rekreacji ruchowej, to rozbudzanie zapałów do różnych form tej rekreacji. To również kształtowanie nawyków higieniczno – zdrowotnych, które będą funkcjonowały nie tylko w życiu szkolnym, ale i w życiu dorosłym. Jest to nakaz naszych czasów i jednocześnie warunek zachowania zdrowia tak cennego zarówno w szkole, jak i w pracy zawodowej. Powyższe działania powinny być powierzone osobom do tego przygotowanym – z odpowiednim zasobem wiedzy i ogromnymi kompetencjami. Skutki zaniedbań w omawianej dziedzinie są dalekosiężne, bowiem godzą w pomyślny rozwój i byt społeczeństwa.

Barbara Brzostowska
Małgorzata Lech